

N:o 40.

Ank. till Riksd. Kansli d. 30 April 1868. kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af dels Kongl. Maj:ts nådiga Proposition angående ändring i gällande stadganden rörande vinterväghållningen, dels enskild motion i ämnet.

Begge Kamrarne hafva till Lag-Utskottets behandling öfverlemnadt berörda nådiga Proposition, hvilken är af följande lydelse:

“Sedan vid åtskilliga riksdagar fråga förevarit om ändring af nu gällande stadganden angående skyldighet att bygga och underhålla vägar och broar, samt Rikets Ständer jemväl med framställning i ämnet till Kongl. Maj:t inkommit, utan att dock sedermera någon ny grund för denna skyldighets utgörande blifvit bestämd, hafva Rikets Ständer vid 1865—1866 års riksdag, uti underdånig skrifvelse den 7 April sistnämnda år, jemte det de redogjort för hvad i detta ärende förekommit, tillika uttalat den åsigt, att skyldigheten att deltaga i väghållningsbesväret borde utsträckas, ej allenast till fastigheter af alla slag, utan äfven till en hvar till deltagande i kommunalutskylder förpligtad person och utgöras efter samma grund som nämnda utskylder; att dervid likväl borde medgifvas dels vissa undantag med afseende å tjenstemäns löner och pensioner samt några andra, med dem jemförliga inkomstitlar, dels vissa modifikationer med afseende å inkomstbevillningen i allmänhet, helst grunden för kommunalutskyldernas utgörande, under den korta tid som förflutit från kommunal-lagens antagande, icke kunde anses hafva undergått de jemkningar, till hvilka omständigheterna torde föranleda, och vissa kategorier, genom ett ovilkorligt antagande af denna grund för väghållningsskyldigheten, möjligen skulle blifva alltför hårdt betungade; men då ett ändamålsenligt ordnande af denna lika viktiga som vidtomfattande angelägenhet oundgängligen

Bih. till Riksd. Prot. 1868. 7 Saml. 22 Häft.

kräfde kännedom om flera förhållanden, hvilka Rikets Ständer icke voro i tillfälle att utreda, anhöllo Rikets Ständer, med uttryckande af deras åsigt om rättvisan och billigheten deraf, att väghållningsbesväret inom kommunerna å landet utsträcktes till alla skattskyldige samt, med ofvan antydda undantag och modifikationer, utgjordes efter det fyrktal, en hvar hade sig åsatt, att Kongl. Maj:t måtte, i öfverensstämmelse härmed, låta utarbета och, så snart ske kunde, till Riksdagen framlägga nådig Proposition i ämnet.

Öfver denna Rikets Ständers framställning har Kammar-kollegii underdåniga utlåtande blifvit infor dradt, hvarjemte sedermera till bemälda Kollegium blifvit öfverlemnad, för att vid utlåtandets afgifvande tagas i öfvervägande, en af Stockholms läns landsting i ämnet gjord framställning med förslag till vissa grunder för väghållningens bestridande, af hvilka följande äro de väsendtligaste:

“1:o. Länen delas af landstingen i distrikt, härads-, fögderivis eller enligt annan af lokala förhållanden bestämd grund. Inom hvarje distrikt uppdelas de allmänna vägarne enligt billiga grunder på distriktets samtliga socknar eller kommuner, hvarvid bör tagas i betraktande vägens nötning, dess mera allmänna eller för socknen enskilda beskaffenhet, tillgången på fyllningsgrus m. m., äfvensom att hvarje kommun får så stor del som möjligt af tilldelad väg inom sitt eget område. Hvarje kommun underhåller sin väg på gemensam bekostnad.”

“2:o. För vägunderhållets ordnande, tillsynen dervid m. m. väljas i hvarje socken å kommunalstämma en eller flere af kommunens väghållningsskyldige innehåvare, som utgöra dess vägstyrelse“; och

“3:o. Framföring af vägfyllnadsmaterial bestrides in natura dels utaf innehåfvare af hemman och hemmansdelar i förhållande till deras mantal, dels utaf innehåfvare af jordbruksfastigheter utan åsatt mantal, af bruk, qvarnar och fabriker eller andra dermed jemförliga inrättningar, då dem är åsatt ett fyrktal, motsvarande fyrkantalet å minst $\frac{1}{4}$ mantal; och beräknas deras deltagande enligt förut angifna grunder så, att det dylik fastighet eller inrättning åsatta fyrktal vid jemförelse med det på helt hemman inom kommun i medeltal belöpande antal fyrkar bestämmer dess deltagande i förhållande till hemman eller hemmansdel. Alla öfriga omkostnader för vägunderhållet, såväl sommar- som vintertiden, gäldas af de till kommunen skattskyldige enligt samma grund, hvarefter kommunalutskylder utgöras, eller enligt fyrktal.”

Kammar-kollegii den 31 Maj 1867 i ämnet afgifna utlåtande, hvilket, med afseende å dess omfattande innehåll, Kongl. Maj:t vill, jemte protokollet vid den omröstning i frågan, som inom kollegium egt rum, låta såsom bilaga åtfölja denna nådiga Proposition, innehåller i främsta rummet de skäl, som hufvudsakligen kunna anföras emot väg- och brohållningsbesvärets skiljande från hemmanen, men tillika, för den händelse att billighet och rättvisa ansågos fordra, det all hittills från väghållning befriad jordbruksfastighet utan åsatt mantal, annan fastighet, bruk, qvar-

nar och andra fabriksinrättningar skulle deltaga i kostnaden till vägens byggnad och underhåll, förslag huru, med fortfarande af sjelfva underhållets fördelning på hemmanen, derifrån befriade, sjelfbestående lägenheter och verk på landet skulle till dess fullgörande lemna bidrag efter det dem påförda fyrktal i visst förhållande, förslagsvis en femtedel, till det fyrktal, som blifvit ett helt förmedladt mantal inom kommunen åsatt, hvaremot underhållet af broar och färjinrättningar ansetts lämpligast böra öfverlätas på entreprenad till den minstbjudande, men kostnaden fördelas efter samma grunder, som för vägnarnes underhåll blifvit angifna.

Sedan Kollegium ytterligare uttalat och genom anförda exempel närmare utvecklat den åsigt, att utsträckning af deltagandet i väghållningsbesväret till öfriga efter Art. II i Bevillingsstadgan beskattningsbara föremål skulle möta ganska många svårigheter, har Kollegium emellertid tillagt, att, om likväl, med afseende å dels nutidens stegrade anspråk på bättre vägar och kommunikationsanstalter än förut varit fallet, dels den i följd af större befolkning och industriens utveckling på flera ställen ökade trafiken, dels ock den bristande tillgång på tjenliga väglagningsämnen, som redan på många orter inträffat, hvilka samverkande orsaker bidragit dertill, att väghållningen blifvit mera tryckande för den i allmänhet drygt beskattade jorden, billigheten ansåges fordra, att deltagande i väghållningsskyldigheten borde utsträckas, icke allenast till all slags fast egendom, alla verk och inrättningar, utan ock till en hvar person, som är förpligtad att utgöra kommunalutskylder, öfvergången borde, i synnerhet vid dess första början, med varsamhet verkställas, enär den i annat fall skulle blifva af menligt inflytande på alla dem, hvilka hittills varit från detta besvär lagenligt befriade; Och har Kollegium derföre, för att i någon mån lindra hemmanen i deras omförmälda besvär och så småningom utan våldsamma rubbningar bereda öfvergång till andra grunder för väghållningsbördans fördelning emellan öfrige skattskyldige, hemställt, om icke desse borde till en början och innan någon vidsträcktare förändring vidtogs, bidraga med afgifter till vägnarnes öppenställande vintertiden, dock att hemmanen deltog med fem gånger så stor afgift, som öfriga beskattningsföremål; hvarjemte Kollegium, hvad särskildt beträffade tjänstemäns löner och pensioner, väl funnit, att tjänstemännen genom att lemna bidrag till väghållningens fullgörande skulle få vidkännas en känbar minskning i sina inkomster, hvilka i allmänhet icke kunna anses öfverstiga deras lefnadsbehof; men ändock, enär den väckta frågan afsåge att göra väghållningen till ett helt och hållet kommunalt åliggande, ansett tjänstemannen lika litet som någon annan kommunens medlem, hvilken egde förmåga att bidraga till kommunens utgifter, böra derifrån fritagas.

Slutligen har Kollegium — jemte förklarande att det ansåge en sådan fördelning af väghållningsskyldigheten, som Stockholms läns landsting föreslagit, icke vara ändamålsenlig — under åberopande deraf att högst skiljaktiga förhållanden i åtskilliga orter i fråga om väghållningsskyldigheten förekomma, och då några all-

männa grunder för en förändring i en så genomgripande fråga, som den förevarande, icke borde stadgas förr, än så fullständig utredning som möjligt deri vunnits, i underdånighet hemställt, att, innan ärendet till pröfning företoges, Länsstyrelsernas underdåniga yttranden deröfver skulle infordras.

Af de Kollegii utlåtande bilagda utdrag af 1865 års bevillnings-taxeringslängder för Rikets samtliga län visar sig, att bevillningen efter Art. II Bevillningsstadgan utgör:

för jordbruksfastighet	R:dr 522,579: 43.
för annan fastighet	” 57,633: 48.
af kapital och arbete	” 406,657: 68.

Summa R:dr 986,870: 59.

Kongl. Maj:t har tagit detta ärende i nådigt öfvervägande, och hvad angår frågan huruvida vägrödnings- och brobyggnadsskyldigheten inom kommunerna å landet bör utsträckas till alla skattskyldige, vare sig, på sätt Rikets Ständer förutsett, med eller ock utan iakttagande af undantag för tjenstemäns löner och pensioner samt andra med dessa jemförliga inkomst-titlar, anser Kongl. Maj:t att, derest ett besvär, hvilket — om det till någon större del skall utgöras emot lega — bliver än mera tryckande, må kunna öfverflyttas på samhällsklasser, hvilka förut varit derifrån befriade, sådant likväl icke skäligen i sin helhet kan på en gång bringas till utförande. Om en så genomgripande förändring, som ifrågavarande besvärers fördelning på alla skattskyldige, skall kunna komma till stånd, utan att väcka billig klagan, måste den endast småningom genomföras och en dylik fördelning företrädesvis ske i sådana fall, der en allmän delaktighet kan med mindre praktiska svårigheter åstadkommas. Härtill lämpar sig företrädesvis det åliggande, som af de väghållningsskyldige redan nu allmännast bestrides genom kontanta tillskott, nemligen vägarnes hållande i fargildt stånd vintertiden vid snöfall.

Kongl. Förordningen den 13 September 1790 innehåller härom i §§ 2—6 följande stadganden:

“§ 2. Til vägarnes hållande i fargildt stånd vid snöfall, hafva Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att af närmast boende hemmansegare, inom hvarje socken eller härad, inrätta så kallade ploglag, hvilka hvardera af vägen tildelas et visst stycke, det de böra med plogning och skottning vid magt hålla.

§ 3. För detta besvär måge nämde ploglag njuta betalning af Häradet eller Socknen, efter thy vägens längd och beskaffenhet det fordrar.

§ 4. Til Häradets-Rätten måge Häradets- eller Sockneboerne inkallas att med ploglagen om betalningen öfverenskomma, men derest de icke kunna härom i godo

sluta, må Härads-Rätten insända dess betänkande i detta ämne til Landshöfdingen, som sedermera betalningen efter skäligheten jemkar och stadfäster.

§ 5. Den således för alla ploglagen uti hela Socknen eller Häradet löpande betalning kommer at sammanslös och efter hemmantalet fördelas på alle dem, som efter Lag uti väge-röjnings-besväret böra deltaga; hvarefter Kronofogden vid de vanliga Upbörds-stämmor, denne utgift, utan serskild vedergällning, må upbära och til ploglagen utdela.

§ 6. De beting, som antingen godvilligt med ploglagen göras eller af Landshöfdingen fastställas, måge hvarje gång icke antagas för flera än Fem år, efter hvilken tids förlopp vägelotts-egarne å nyo böra sammankallas, att antingen det förra accordet förnya eller et nytt för lika tid afsluta.“

Det bör icke lemnas utan uppmärksamhet, att måhända den största ojemnheten vid väghållnings- och brobyggnadsbesvärets fördelning, likasom i fördelningen af kostnaderna för vinterväghållningen, der ploglag äro inrättade, icke ligger så mycket deri, att besvär och kostnader drabba jordbruket allena, som fast heldre — åtminstone inom flera orter — deruti att desamma äro på jorden ytterst ojemnt fördelade, enär fördelningsgrunden varit och är hemmanens mantal, oberoende af deras högre eller lägre värde. Någon öfverflyttning på andra samhällsklasser af större eller mindre del af detta besvär bör derföre icke ega rum, utan att samtidigt dermed jemväl ändras den fördelningsgrund emellan hemmanen, som hittills varit gällande.

Möjligen kan det ifrågasättas, huruvida den frihet från deltagande i kostnaden för vinterväghållningen, som i följd af frihet från deltagande i väg- och brohållningsbesväret, på grund af särskilda Kongl. Resolutioner, hitintills varit bruk, qvarnar, skattlagda utjordar och lotshemman beviljad, likasom den frihet, som i detta hänseende tillkommer frälsesäterierna i Skåne, Halland, Blekinge och Bohuslän, bör fortfarande gälla, äfven om nu förutsatt förändring kommer till stånd; men då förberörda frihet måste anses meddelad endast med afseende å de förhållanden, som egde rum, då densamma beviljades, eller att väg- och brohållningen var ett jorden uteslutande åliggande besvär, lærer deraf ock böra följa, att tillämpningen af denna frihet förfaller för den del af ifrågavarande besvär, som genom Statsmagternas beslut, efter en helt och hållet ny grund, göres gemensamt för alla skattskyldige.

Vid en sådan öfverflyttning fordra dock rättvisa och billighet, att jorden fortfarande drager samma andel, som i kommunalförfattningarne är i afseende å fyrktalsberäkningen iakttaget, eller dubbelt emot annan fastighet, frälseränta och hvarje annat beskattningsföremål. Att deremot befria vissa slag af inkomst från all delaktighet härutinnan, synes icke böra ifrågakomma.

På grund af hvad sålunda är anfördt, vill Kongl. Maj:t, i fråga om vinterväghållningens utgörande å landet, härmed föreslå Riksdagen att, med ändring

af föreskriften i Kongl. Förordningen af 13 September 1790, § 5, må stadgas att, när i öfverensstämmelse med nämnda författning till vägarne hållande i fargildt stånd vintertiden vid snöfall s. k. ploglag äro eller blifva inrättade, den för alla ploglagen uti socknen eller häradet belöpande ersättning sammanslås och inom socknen eller häradet fördelas efter den allmänna grund, som gäller för uttagande af kommunalutskylder på landet.“

Utskottet har i sammanhang härmed till pröfning förehaft Herr *A. W. Wigardts* inom Andra Kammaren väckta, till Utskottet remitterade motion, N:o 169, hvori föreslås, “att alla beskattningsföremål, förutom vägunderhållningsskyldig jordbruksfastighet, hvilka erlægga bevillning efter andra artikeln, måtte med 15, 20 eller 25 öre för hvarje bevillnings-riksdaler bidraga till allmänna vägars underhåll, hvilken afgift af kronofogden vid de årliga uppboresstämorna uppbares, för att derefter aflemnas till vederbörande hommunalmyndigheter, hvilka sedan fördela detta bidrag till de vägunderhållningsskyldige hemmansinnehafvare inom kommunen.“

Stadgandet i 25 Kap. 8 § Byggningsbalken, att “alle, som å landet hemman ega eller bruka, skola vägar rödja och broar bygga“, härleder sig från en tid, då landsbygdens befolkning nästan uteslutande utgjordes af jordbrukare. Med rätta blef derföre väghållningen pålagd hemmanen, hvilkas innehafvare förnämligast hade gagn deraf, på samma gång väghållningen kunde af dem lättast och med minsta kostnad bestridas. Emellertid hafva med samhällets utveckling förhållandena undergått väsendtliga förändringar. Jemte jordbrukaren finnes numera på landet en ganska talrik befolkning af bruksidkare, fabrikanter, handlande, handverkare m. fl., bland hvilka många för bedrifvande af sin rörelse och för afsättning af sina produkter har lika stort behof af allmänna vägarne som jordbrukaren; och det lär icke kunna förnekas, att de sednare äro till mer eller mindre gagn för alla samhällsklasser. Härtill kommer att mantalet icke numera kan anses såsom lämplig fördelingsgrund för vägunderhållsskyldigheten hemmanen emellan, enär hemmanen kunna vara af den olika beskaffenhet, att till exempel, på sätt Rikets Ständer i ofvanberörda underdåniga skrifvelse påpekat, inom Wester-Sysslets fögderi af Wermlands län finnas till mantalet lika stora hemman, af hvilka, enligt 1864 års taxeringslängd, det ena då var taxerad till 8,300 R:dr och det andra till 281,495 R:dr. Men ehuru dessa förhållanden ofelbart angifva behovet af en förändring och ehuru medgifvas måste, att den af Kongl. Maj:t föreslagna utväg, att till en del lyfta ifrågavarande börda från jordbruket, komme att bereda denna näring en måhända behöflig lindring, så torde likväl kunna ifrågasättas, huruvida den försigtighet i öfvergången, som Kongl. Maj:t förklarar sig afse, blifvit i det nådiga förslaget iakttagen.

Det besvär, eller vinterväghållningen, som enligt Kongl. Maj:ts nådiga Proposition nu är i fråga, torde väl i vissa orter vara af den beskaffenhet, att ett deltagande deri, efter de af Kongl. Maj:t föreslagna grunder, icke blefve för den

ena eller andra synnerligen betungande. I andra åter skulle otvifvelaktigt ett motsatt förhållande inträffa; och enär antagas må, att den grund, som i ett fall blefve fastställd, framdeles komme att tillämpas i andra med detta jemförliga, bör frågan betraktas mera ur principiell synpunkt; den erhåller då en betydelse, som betingar nödvändigheten af en förutgående noggrann utredning till ledning för sakens bedömande. Kongl. Kammar-kollegium har i sitt underdåniga yttrande, som jemte den Kongl. Propositionen i tryckta exemplar utdelats, erinrat, att då man, med ledning af 1865 års bevillningstaxeringslängder för rikets samtliga län, för fyrktals beräkning jemförde beloppet af fastställd bevillning för jordbruksfastighet med hälften af beloppet så väl af fastställd bevillning för annan fastighet som af bevillningsafgiften för uppskattad inkomst, visade sig, hurusom i flera län de hittills från väghållning befriade skulle, om föreslagna förändringen infördes, komma att till ifrågavarande besvär bidra med mer än hälften emot jordbruksfastigheterna och uti två län, nemligen uti Stora Kopparbergs och Gefleborgs, till högre belopp än jordbruksfastigheterna, eller i det sistnämnda länet som 1,259 till 1. Uti åtskilliga fögderier, såsom t. ex. i Göteborgs och Södra Helsinglands, blefve förhållandet i yttersta grad kännbart, då i det förra bevillningen för jordbruksfastigheter utgjorde 4,433 R:dr och hälften af bevillningen för annan fastighet och för inkomst uppginge till 13,720 R:dr, eller som 1 till 3,095, och i det sednare utgjorde bevillningen för jordbruksfastighet 2,695 R:dr samt hälften af bevillningen för annan fastighet och för inkomst 4,502 R:dr, eller som 1 till 1,669. Genom denna beräkning ådagaläggas dock icke med noggrannhet, huru den nu väghållningsskyldiga jorden i detta afseende komme att förhålla sig till annan fastighet och öfriga beskattningsföremål, emedan uti den enligt taxeringslängderna fastställda bevillningen för jordbruksfastighet ingår all jordegendom och således äfven den från väghållningsskyldighet befriade jorden, nemligen säterierna i Skåne, Halland, Blekinge och Bohuslän, lotshemmanen samt all jordbruksfastighet, som ej är mantal åsatt. Om nu af det bevillningsbelopp, 522,579 R:dr 43 öre, som i åberopade taxeringslängderna finnes upptaget för all jordbruksfastighet, endast 22,579 R:dr 43 öre, motsvarande ett taxeringsvärde af omkring 75 millioner, antages belöpa sig på förenämnda säterier, lotshemman och den ej i mantal satta jorden, så skulle det på 1865 års bevillning grundade fyrktal ungefär utgöra

för väghållningsskyldiga jordbruksfastigheter	R:dr	10,000,000: —
för icke väghållningsskyldiga jordbruksfastigheter	„	451,580: —
för andra fastigheter	„	576,334: —
för kapital och arbete	„	4,066,576: —

Häraf framgår, att de väghållningsskyldiga hemmanen skulle genom föreslagna förändringen tillsammans njuta lindring i vinterväghållningen med omkring 33 procent, som komme att öfverflyttas med 6,5 procent på öfriga fastigheter och

26,5 procent på inkomst af kapital och arbete. Härvid bör till en början ej lemnas oanmärkt, att vid jemförelse af sammandragen af bevillningstaxeringslängderna för åren 1865 och 1867, det visar sig, att det sednare årets taxeringsvärden för jordbruksfastigheter understiger det förstnämnda årets med 81,240,420 R:dr, motsvarande något mer än 487,000 fyrkar, hvaremot inkomstbevillningen i riket för år 1867 öferskjuter den för år 1865 med 3,490 R:dr; hvaraf följer, att den nu angifna proportion för vinterväghållningens öfverflyttande från jordbruket på annan inkomst väsendtligen förändras. Men detta oafsedt skulle, då de icke väghållningsskyldiga jordbruksfastigheterna nästan uteslutande äro belägna inom de nämnda fyra provinserna samt beskattningsföremålen i allmänhet icke förekomma i den jemna fördelning inom de särskilda kommunerna eller häraderna, som betingar angifna procenten, de nu väghållningsskyldige komma att i ett högst ojemnt förhållande njuta lindringen till godo. För bedömande af den föreslagna förändringens verkningar erfordras derföre, jemte upplysning om väglängden för hvarje väghållningsdistrikt, en närmare utredning af förhållandet inom de särskilda orterna, sockne- eller åtminstone häradsvis, dels emellan jordbruksfastigheternas mantal och taxeringsvärden, med uppgift å ej mindre medelvärdet, än äfven högsta och lägsta taxeringsvärdet för helt hemman, dels ock emellan å ena sidan jordbruksfastigheternas taxeringsvärde samt, å den andra, taxeringsvärdet å öfriga fastigheter, jemte taxerings- och bevillningsbeloppet för inkomst af kapital och arbete.

En fullständig sådan utredning är Utskottet icke i tillfälle att åstadkomma; men bilagda tvänne tabeller, upprättade på grund af officiela uppgifter, som en af Utskottets ledamöter anskaffat, rörande endast några få häradar eller tingslag, utvisa, bland annat, att den andel i kostnaden för vinterväghållningen, som efter Kongl. Maj:ts Proposition belöper sig på hittills icke väghållningsskyldige inom de i Tab. I upptagna 18 häradar eller tingslag varierar från 9,6 ända till 72,3 procent af det hela; att inom Danderyds skeppslag, der samtliga hemmanen uppgå till 134 $\frac{3}{4}$ mantal, kapital och arbete endast inom Solna socken komme att deltaga i vinterväghållningen lika med 99 mantal; att inom Bollebygds härad i Elfsborgs län, bestående af blott ett pastorat, pastor och komminister skulle öfvertaga omkring en tolfedel af hela häradets snöskottning o. s. v.

På sätt Kongl. Kammar-kollegium jemväl erinrat, har Kongl. Maj:t, uppå allmogens underdåniga anhållan att bruk och qvarnar måtte åläggas deltagande uti väghållning och brobyggnad, genom nådig Resolution den 20 November 1786, § 14, förklarar, att som detta vore en jorden åtföljande skyldighet, hvarunder bruk och qvarnar ej kunde begripas, funne Kongl. Maj:t icke anledning att dertill samtycka; och enahanda förklarande, hvad särskildt angår skattlagda qvarnar, har ytterligare blifvit meddeladt uti Kongl. Brevet den 10 och Kammar-kollegii kungörelse den 29 Oktober 1793, som äfven stadgar, att skattlagda utjordar skola vara fria från deltagande

deltagande i vägrödning, helst de gemenligen äro små och obetydliga, men icke desto mindre draga en efter deras beskaffenhet lämpad ränta.

Annorlunda synes förhållandet vara med frälse-säterierna i Skåne, Halland, Blekinge och Bohuslän, hvilka, genom 8 § i adliga privilegierna den 16 Oktober 1723 och 7:de punkten i Kongl. Resolutionen på Adels besvär den 8 Januari 1735, tillförsäkrats frihet från skyldigheten att deltaga i vägunderhållet, en skyldighet, som eljest ålegat dem såsom hemman. Äfven under den förutsättning att den säteri- och insockne-hemman sålunda medgifna frihet kan, genom förändring af grunden för väghållningsbesvärets utgörande, tillintetgöras, utan en sådan ersättning, som i åtskilliga andra länder föranstaltats vid upphäfvande af jordprivilegier, torde det åtminstone böra utredas i hvad mån dessa hittills befriade egendomar komma att af förändringen betungas.

Uti den Kongl. Propositionen antydes, att, genom antagandet af fyrktalet till grund för ifrågavarande skyldighets utgörande, hemmanen skulle komma att af detta onus draga dubbelt emot annan fastighet; och det vill väl så synas, då man endast fäster sig vid fyrktalsberäkningen; men tager man jenväl i betraktande, att bevillningen efter Andra Artikeln, som är grunden för fyrktalssättningen, utgår för jordbruksfastighet med blott tre, men för annan fastighet med fem för hundra af värdet, blir förhållandet helt annorlunda, så att då, för en jordbruksfastighet af 1,000 Riksdalers värde, bevillningen utgör 30 öre, motsvarande sex fyrkar, är den för annan fastighet af samma värde 50 öre, motsvarande fem fyrkar, och förhållandet blefve således i sjelfva verket icke såsom 2 till 1, utan såsom 6 till 5. Kongl. Kammar-kollegium har ansett att hemmanen borde deltaga med fem gånger, så stor afgift som öfriga beskattningsföremål, och till stöd för denna mening torde kunna anföras, att den föreslagna förändringen skulle gifva ett ökad värde åt hemmanen, hvilka i nuvarande egares hand åtkommits behäftade med ifrågavarande besvär, att det i allmänhet är jordbrukaren, som mest anlitar vägarne och deraf drager den förnämsta och väsendtligaste nyttan genom forsling så väl för egen del som för andras räkning, samt att öfverflyttningen eller fördelningen äfven på andra af ett onus, som hittills uteslutande ålegat innehafvare af viss egendom, kan försvaras endast dermed, att detta onus blifvit förökadt och sålunda mera betungande än tillföre, eller om och för så vidt som fördelen af det, hvars upprätt-hållande dermed afses, är gemensam för de nya och de förut varande deltagarne. I saknad af sådan utredning, som ofvan är omnämnd, tilltror Utskottet sig dock icke att nu uttala någon bestämd åsigt i fråga om den lämpliga proportionen för de särskilda beskattningsföremålens deltagande i kostnaden för vinterväghållningen.

Enligt den underdåniga skrifvelse af den 7 April 1866, som föranledt ifrågavarande nådiga förslag, hafva Rikets Ständer, jente det de uttalat den åsigt att

skyldigheten att deltaga i väghållningsbesväret borde utsträckas ej allenast till fastigheter af alla slag, utan äfven till en hvar till deltagande i kommunalutskylder förpligtad person och utgöras efter samma grund som nämnda utskylder, likväl ansett, att dervid borde medgifvas dels vissa undantag med afseende å särskildt uppgifna eller med dem jemförliga inkomsttitlar, dels åtskilliga modifikationer med afseende å inkomstbevillningen i allmänhet; men en dylik befrielse eller lindring skulle enligt förslaget ingalunda komma de såmedelst afsedda skattskyldige till godo, ehuru rättvisa synes fordra, att dessa, hvilka derest de icke tillika innehafva jordbruksfastighet eller idka rörelse, hvarmed fastighet är förenad, blott för sina personer och alltså i ringare mån begagna vägarne, om än de icke alldeles befrias från deltagande uti ifrågakomna onus, likväl böra njuta vida större lindring än som efter det nådiga förslaget skulle dem förunnas.

På grund af hvad anfördt blifvit och då, på sätt det vid den nådiga Propositionen fogade Statsråds-protokoll gifver vid handen, Kongl. Maj:ts nådiga afsigt är att inhemta länsstyrelsernas och landstingens yttranden rörande ifrågasatt förändring af brobyggnadsskyldigheten och färjhållningen i ändamål att åstadkomma en jemnare och billigare fördelning deraf, genom hvilken anordning tillfälle blefve beredt att praktiskt utröna, huruvida väghållningsbesväret i större omfattning skulle kunna billigare fördelas, samt de utlåtanden, Kongl. Maj:t sålunda är betänkt på att infordra, lämpligen torde kunna omfatta jemväl vinterväghållningen, får Utskottet vördsamt hemställa,

att Riksdagen, med förklarande att Riksdagen funnit sig förhindrad att lemna bifall till ifrågavarande nådiga förslag, må hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta tillvägbringa den utredning, som, enligt hvad ofvan är anmärkt, erfordras för bedömande af den föreslagna förändringens verkningar inom de särskilda orterna, samt derefter till Riksdagen göra den förnyade framställning i ämnet, hvartill omständigheterna må finnas föranleda.

Vidkommande Herr Wigardts ofvanberörda framställning, som afser så väl sommar- som vinterväghållningen, så torde denna framställning desto mindre kunna vinna bifall, som motionären föreslagit ett efter bevillningsafgiften beräknadt lika bidrag öfverallt af de hittills icke väghållningsskyldige, utan afseende å den större eller mindre kostnad, som i det ena eller andra distriktet är med vägunderhållet förenad. Förslaget kunde således möjligen leda till den orimligheten, att i ett distrikt med obetydligt väghållningsbesvär föreslagna bidraget af de hittills icke väghållningsskyldige kunde uppgå till hela väghållningskostnaden, så att hemmanen helt och hållet undginge att lemna bidrag dertill.

Med afseende jemväl derå att, till följd af förutnämnda underdåniga skrifvelse, ordnandet af ifrågavarande angelägenhet i dess vidsträcktare omfattning är beroende på åtgärd af Kongl. Maj:t, får Utskottet tillstyrka,
att Herr Wigardts motion må af Riksdagen lemnas utan vidare afseende.

Stockholm den 28 April 1868.

På Utskottets vägnar:

Eric Sparre.

Litt A.

Tab. 1, grundad på 1867 års bevillningstaxeringslängder.

Härad eller Tingslag.	Fyrkar			Enligt Kgl. Maj:ts Proposition skulle	
	af jordbruksfastighet med snöskottningsskyldighet.	af annan fastighet utan snöskottningsskyldighet.	af kapital och arbete utan snöskottningsskyldighet.	för snöskottningsskyldige	för icke snöskottningsskyldige
				deltegamle proc.	deltegamle proc.
Elfdal (Kopparbergs län)	1,968	555	4,573	27,7	72,3
Nås (Ibdm)	15,049	2,030	19,387	39,0	61,0
Bygdeå (Westerbottens län)	9,378	2,117	10,558	42,5	57,5
Danderyd (Stockholms län)	28,776	3,934	31,813	44,6	55,4
deri inbegripne Solna socken	3,048	567	21,097	—	33,5
Särna (Kopparbergs län)	778	8	839	52,0	48,0
Frösåker (Stockholms län)	33,940	2,859	24,658	55,3	44,7
Wermdö (Ibdm)	25,140	2,624	16,300	57,0	43,0
Löfånger (Westerbotten)	10,428	89	3,915	61,7	38,3
Närdinghundra (Stockh. län)	26,506	2,904	11,357	65,0	35,0
Bollebygd (Elfsborgs län)	7,482	192	2,649	72,5	27,5
Ljunits (Malmöhus län)	35,064	6,194	6,319	73,6	26,3
Herrestads (Ibdm)	38,740	6,809	5,700	75,8	21,2

Då fyrktalet af de beskattningsföremål, inom Solna socken, hvilka för närvarande icke deltaga i snöskottningsskyldighet, utgör 33,5 proc. af hela häradets, och på dettas 134 $\frac{3}{4}$ mtl. belöpa 28,776 fyrkar; så komma förstberörda beskattningsföremål att deltaga lika med 100 mtl.

Pastor skulle för sin lön, beräknad till 265 fyrkar, deltaga lika med $\frac{1}{5}$ af hela snöskottningsslagets jordbruksfyrkar.

I Hargs och Wahlö socknar finnas frälseräntor, motsvarande ett kapital af 78,748 R:dr.

Gustafsbergs fabrik skulle, för icke-jordbruksfastighet, motsvarande 750 fr. inkomst af kapital eller arbete, motsvarande 4,460 »

5,210 »

deltaga med 12 % af hela lagets snöskottningskostnader eller lika med $\frac{1}{5}$ af jordbruksfastigheterna (= 42 mtl)

I Ununge och Edsbro socknar finnas frälseräntor, motsvarande ett kapital af omkring 40,000 R:dr.

Pastor och komminister skulle för 839 fyrkar få öfvertaga omkring $\frac{1}{12}$ af hela häradets snöskottning.

Säterier, nu fria, skulle för 5,760 fyrkar få öfvertaga omkring 12 proc. af hela häradets snöskottning.

Säterier, nu fria, skulle för 6,060 fyrkar komma att öfvertaga 11,8 proc. af hela häradets snöskottning.

Härad eller Tingslag.	Fyrkar			Enligt Kgl. Maj:ts Propo- sition skulle		
	af jordbruksfastig- het med snöskott- ningsskyldighet.	utan snöskottning- skyldighet.	af annan fastighet af kapital och ar- bete utan snöskott- ningskyldighet.	förut snö- skottnings- skyldige	förut icke snö- skottnings- skyldige	
				deltaga med proc.	deltaga med proc.	
Gäseneds (Elfsborgs län) . .	22,128	343	5,737	77,0	23,0	Häradet har 279 mtl. Den föreslagna snöskottningskyldigheten för kapital och arbete blefve lika med den, som nu åligger 70 mantal.
Tveta (Jönköpings län) . . .	64,218	2,583	14,650	78,8	21,2	Häradet har 427 mtl. Kapital och arbete komme att utgöra lika stor snöskottning, som för närvarande åligger 97 mantal.
Sunnerbo (Kronobergs län) .	73,684	1,427	16,932	80,0	20,0	Häradet har 744 mtl. Kapital och arbete komme att deltaga lika med 170 mantal för närvarande.
Södra Wedbo (Jönköpings län)	51,906	1,499	8,000	81,7	18,3	Häradet har 398 mtl. Kapital och arbete komme att utgöra lika stor snöskottning, som för närvarande åligger 63 mantal.
Norra Wedbo (Ibdm)	63,196	917	6,850	87,6	12,4	Häradet har 492 mtl. Kapital och arbete komme att utgöra lika stor snöskottning, som för närvarande åligger 37 mantal.
Norrköping, Jöms kapell	4,833	6	510	90,4	9,6	

Tab. 2, grundad på 1867 års bevillingstaxeringslängder.

Då de uppgifter, som från tvänne härad erhållits rörande väglängden, jemföras med fyrktalssättningen, visar sig följande förhållande.

Härad.	Vägens längd i alnar.	Mantal.	Medelfyrktal per helt mantal.	Väglängd per fyrk för närvarande.	Väglängd per fyrk enligt Kgl. Propo- sitionen.	Väglängd att hållas				
						per helt mantal nu.	per heltman- tal enligt Kgl. Proposition.	af annan fastighet.	af kapital och arbete.	
Danderyd	144,000	134 $\frac{3}{4}$	213,5	5,0	2,3	1,067	491	9,048	73,169	} Kapital och ar- bete i Solna soc- ken skulle kasta snö eller hålla väg lika med 99 hela mantal.
deruti inbegripne Solna	—	—	—	—	2,3	—	—	1,304	48,523	
Wermdö	121,713	210 $\frac{5}{8}$	119,35	4,84	2,76	576	329	7,242	44,988	} Gustafsbergs fa- brik skulle för icke-jordbruksfa- stigheter samt ka- pital och arbete deltaga lika med 42 hela mantal.
deruti inbegripet Gustafsbergs fabrik	—	—	—	—	2,76	—	—	2,070	11,908	

Reservationer:

af Herrar *von Gegerfelt, Bovin, Bälter Sven Ersson* och *Ahlgren*, hvilka förklarar sig vara skiljaktige samt tillstyrkt bifall till Kongl. Maj:ts nådiga Proposition;

af Herr *Rosenberg*: Genom den röstberäkningsgrund för kommunala angelägenheter afgörande, som våra nu gällande kommunallagar föreskrifva, har en stor del af Svenska allmogen, den egentligen så kallade bondeklassen, förlorat en betydlig del af sitt fordna inflytande på kommunens angelägenheter. Icke nog att de s. k. bönderna, hvilka fordom i medvetande af sin sjelfständighet och sin magt kunde å sockenstämman öfverlägga och besluta om socknens angelägenheter, hafva måst afstå större eller mindre del af denna magt till tjenstemän, bruksegare, landthandlare, fabrikanter, handtverkare m. fl., på månget ställe har det gått ända derhän, att dessa nykomne magtinnehafvare trängt de fordne sockenstämmoledamöterna så alldeles i bakgrunden, att deras röstetal väger platt intet.

Allmogen har dock tåligt fördragit dessa förändringar, ja till och med helat dem välkomna, under den hoppfulla föreställningen att de skulle draga äfven andra nödiga förändringar med sig, nemligen lindring och utjemning af de mångfaldiga bördor, skatter och servituter, som hvila alltför tungt på den icke privilegierade jordbrukarens skuldror. Erkännas måste att något har vunnits, nemligen deltagande i folkundervisnings- och fattigvårdskostnaderna, men framhållas måste också, att mycket, mycket ännu återstår att önska och eftersträfvä. Kyrko-, tings- och fånghusbyggnadsskyldighet, brobyggnad, väghållning, kronobrefbäring, reserv- och kronoskjuts m. m. hvila ännu tungt på en viss klass af det s. k. fria Svenska folket, under det kommunalrösträtten, rättigheten att besluta i kommunens angelägenheter, på månget ställe hvilat i den andra klassens händer.

Detta lärer icke kunna fortfara i oändlighet. Riksdag efter riksdag väckas motioner än om inskränkning i den förtryckande rösträtten, än om lindring eller utjemning af kommunal- och skattebördorna. De flesta svaren äro antingen ett afslag, eller också ett bifall, som i tillämpningen har liten eller ingen betydelse. Vanligen får man höra, att rättigheter och skyldigheter böra väga jemnt, men när det, såsom i nu förevarande fråga, yrkas att skyldigheter skola svara mot rättigheter, så afböjes detta dermed, att jordbrukarne hafva förvärfvat skyldigheterna tillsammans med jorden.

Vid 1865 och 1866 års riksdag uttalade Rikets Ständer i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t såsom grundsats eller regel, att "skyldigheten att deltaga i "väghållningsbesväret borde utsträckas ej allenast till fastigheter af alla slag, utan "äfvén till en hvar till deltagande i kommunalutskylder förpligtad person". Då Kongl. Maj:t icke ansett tiden vara inne att ännu taga ett så stort steg, utan blott föreslagit vinterväghållningens bestridande, under vissa uppgifna vilkor, efter kom-

munalgrund, så kunde man hafva skäl till det hopp, att detta Kongl. Maj:ts förslag skulle af Lag-Utskottet tillstyrkas.

Detta hopp har dock blifvit sviket. Den Kongl. Propositionen har af Utskottets majoritet blifvit afstyrkt på skäl, som jag anser öfverflödigt att granska, då de nu framläggas till Riksdagens eget bepröfvande. Som jag dock icke tillhört denna majoritet, får jag härmed reservera mig mot Utskottets förslag och vördsamt hemställa,

att Riksdagen ville, med afslag å Utskottets förslag, bifalla Kongl. Maj:ts nådiga Proposition i ämnet.

N:o 41.

Ank. till Riksd. Kansli den 30 April 1868 kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om ändring af 8 Kap. 2 § Kyrkolagen.

Uti en inom Andra Kammaren väckt och till Lag-Utskottets behandling öfverlemnad motion (N:o 287,) har Herr *O. Hedengren* förmält, hurusom det väl syntes vara föräldrars och målsmäns oafvisliga rättighet, icke allenast i och för sig sjelf, utan äfven såsom en följd af Kongl. Förordningen den 20 September 1859 om socknebandets upphäfvande i afseende på sakramentets utdelande, att låta bereda sina barn till deras första nattvardsgång och konfirmera dem af den Ordet¹²⁸ tjenare, för hvilken de hysa förtroende, men att i verkligheten visade sig, att detta ofta förmenas dem genom ofördragsamme kyrkoherdars vägran att lemna för ändamålet erforderliga betyg, hvarigenom personer, hvilka sökt annan prests biträde, tvungits att för det viktiga ändamålet vinnande, låta skriva sina barn i de församlingar, der de prester äro boende, åt hvilka de önska att för sagda ändamål anförtro barnen; och har motionären af förenämnda anledning, och då det icke kunde anses vara med billighet öfverensstämmande, att, sedan de medlemmar af

församlingarne,